

nuşma yapmak istemekteyim, müsaadelerinizi istirham ediyorum, diyorlar. Bu mevzu üzerinde de konuşmaları Başkanlık Divanınca da muvafık görülmektedir. Ancak, bilmem Hükümet erkânından birinin bulunacağı bir zamana bırakılmasını münasip görürlerse gelecek oturuma bırakacağımı.

FETHİ TEVETOĞLU (Samsun) — Peki efendim, gelecek oturuma kalsın.

BAŞKAN — Buyurun efendim, siz de gündem dışı Meclis komisyonları hakkında konuşmak istiyordunuz.

2. — *Urfa Üyesi Vasfi Gerger'in, Dilekçe Karma Komisyonuna üye seçilmesi lüzumuna dair demeci.*

VASFİ GERGER (Urfa) — Muhterem arkadaşlar, her toplantı yılı başında Riyaset Divanı seçildikten sonra komisyon seçimlerine geçme zaruridir. Ancak bizim İttüze göre komisyonlarımız iki senelik müddetle seçildikleri cihetle bu sene komisyon seçimi meselesi Başkanlık Divanınca nazarı dikkate alınmamıştır. Halbuki 141 sayılı Kanunun âmir hükmüne göre her top-

lantı yılı Dilekçe Karma Komisyonu için yedi üye seçimi zaruridir. Sebep, Dilekçe Karma Komisyonu Senato Komisyonu değildir. Millet Meclisi ile müşterek bir komisyon halindedir. Bu durum dolayısıyla, Tüzüğümüzde de Dilekçe Komisyonu adı ile bir komisyon yoktur. Zannedersen Millet Meclisi 18 üyesini dün seçmiştir. Riyaset Divanı geçen sene seçilmiş olan Dilekçe Karma Komisyonu üyelerinin daha bir sene devamı gibi bir içtihat yapmış olması lâzımgelir ki, gündemde komisyon seçimlerine ait bir madde de görülmemiştir. Ama kanun hükmünün mutlak emri karşısında Tüzükte iki sene için komisyon seçilir hükmünü kıyas yolu ile tatbik etmeye imkân yoktur. Binaenaleyh bir takrir takdim ediyorum, Riyaset Divanı bu takriri Yüce Heyetinize arz ettikten sonra icabının yapılmasını saygılarımla rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Gerger arkadaşımızın mütalâası Başkanlıkça da vârit görülmektedir. Müsade buyurursanız bu takrir Divanca tezekkür edilsin ve icabı yapılsın. Binaenaleyh Başkanlık Divanına havale edilecek ve gelecek birleşimde teklifinize arz edilecektir.

Gündeme geçiyoruz.

5. — SEÇİMLER

1. — *Anayasa Mahkemesi asıl üye seçimi.*

BAŞKAN — Gündemin birinci maddesi Anayasa Mahkemesine asıl üye seçimi hakkındadır. Bu hususta bir takrir vardır, okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Gündemin 1 nci maddesinde bulunan Anayasa Mahkemesine üye seçiminin iki hafta müddetle geri bırakılmasını arz ve teklif ederiz.

Bursa Cumhuriyet başkanına S. Ü.
İhsan Sabri Çağlıyangil Sadi Koç

Tokat
Zihni Betil

M. B. Gr. Başkanı
Fahri Özdelek

Niğde
İzzet Gener

Afyon Karahisar
Rasim Hancıoğlu

BAŞKAN — Anayasa Mahkemesi seçiminin müspet bir neticeye ulaşabilmesi için bir müddet istenmektedir. Takrir verilmiştir. Tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Cumhuriyet Senatosu İttüzüğünün 51 nci maddesinin değiştirilmesine dair tüzük teklifi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (C. Senatosu 2/118) (S. Sayısı : 470) (1)*

(1) 470 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

BAŞKAN — Gündemin diğer maddelerine geçiyoruz. Bir takrir var okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Gündemin İttüzük gereğince bir defa görüşülecek işler kısmında bulunan İttüzüğün 51 nci maddesinin değiştirilmesine dair İttüzük tekli-

finin öncelikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Anayasa ve Adalet
Komisyonu Başkanı
O. Saim Sarıgöllü

BAŞKAN — 51 nci madde nisap hakkındadır. Yani Meclis müzakerelerinin açılabilmesi için yoklama defterinin imzalanmasına mütaalliktir. Çoktan beri gündemde bulunuyor. Teklif edilmiştir, fakat görüşmek imkânı hâsıl olmamıştır. Defteri imza suretiyle yoklama yapılmasının pek pratik bir iş olmadığı anlaşıldığı için, Anayasa Komisyonu Nizamnameyi değiştiren bir teklifle gelmiştir. Bunun tercihan müzakeresi istenmektedir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Zaten sıradadır. Anayasa Komisyonunun bir mevzuu vardır. Bu mevzu çeşitli ihtilâflara sebeb olmuştur. Bu mevzu görüşülsün ondan sonra buna başlayalım.

BAŞKAN — Efendim, takrir bu. Bunun esbabı mucibesi zannediyorum ki, 1 nci madde uzun boylu, belki günlerce müzakere mevzuu olacak bir konu olabilir. Mamafih benim vazifem, takriri reye koymaktır.

Takriri kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Tercihan müzakere edilecektir.

Mazbatayı okutuyorum, efendim zaman geçmiş belki de unutulmuştur.

Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Anayasa ve Adalet

1.7.1964

Komisyonu
Esas No: 2/118
Karar No: 99

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Mehmet Hazer ve arkadaşlarının, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 51 nci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki tüzük teklifi, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığınca Komisyonumuza havale olunmakla tetkik ve müzakere olundu.

İçtüzüğün 51 nci maddesinde yazılı yoklama usulü, devamı sağlamak endişesi ile kabul edilmişti. İçtüzüğün yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar geçen 6 aylık tatbikat göstermiştir ki, yoklama defterinin imzalanması suretiyle yapılan yoklama şekli de devamın sağlanması baki-

mından ad defterinin okunması suretiyle yapılan yoklamaya nazaran üstünlük arz edememektedir. Çünkü defteri imza eden bir üye, rahatlıkla Senatoyu terk edebilmekte yahut birleşimin sonlarına doğru geldiği halde defteri imza ederek o birleşimde hazır bulunmuş sayılmaktadır. Bu suretle defter usulünden beklenen hizmet elde edilememektedir. Birinci mahzurun bertaraf edilmesi için Tüzüğün 53 ncü maddesinde oturum esnasında ad defterinin okunması suretiyle yoklama yapılabilmesi esası kabul edilmiş ise de, buna karşı da, defteri imza etmiş olan üyelerin Meclis binası içinde bulunduklarını ileri sürmek suretiyle itirazda bulundukları ve bu sebeple 53 ncü maddede mütemmin bir tedbir olarak düşünülmüş olan oturum esnasındaki yoklamanın da bu mahzuru bertaraf edemediği anlaşılmıştır. Tatbikatta alınan bütün bu bilgilerin ışığı altında başka memleketlerde bulunmayan 51 nci maddedeki defter imzalanması suretiyle yoklama usulünün terki uygun mütalâa edilmiştir.

Yukarıda izah olunan mülâhazalarla tüzük teklifi komisyonumuzca da benimsenmiş ve maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

1. Tüzük teklifinin 1 nci maddesi, 1 Kasım 1956 tarihli T. B. M. M. İçtüzüğü'nün 81 ve 82 nci, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 51 ve 53 ncü ve İtalyan Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 43 ncü maddelerinden yararlanmak suretiyle Komisyonumuzca yeniden tedvin olunmuştur. Hazırlanan bu maddeye göre; Genel Kurul toplantılarında nizamî nisabın meveudiyeti farz olunacak, ancak Divanın lüzum görmesi veya on üyenin istemi üzerine yoklama yapılacaktır. Yoklamanın şekli, Divan kâtiplerinden birinin ad defterini yüksek sesle okuması ve üyelerin (burada) demeleri suretiyledir. Yoklamanın yapılması, birleşimlerin ve oturumların açılması sırasında istirahat mahallindeki ziller üçer dakika süreli üç sinyal vermek suretiyle çağrıda bulunulacaktır.

Yoklama sonucunda meveudolmadıkları tesbit edilen üyelerin isimleri Tutanak Dergisine geçirilecektir.

2. Tüzük teklifinin 2 nci maddesi Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

3. Tüzük teklifinin 3 ncü maddesi Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunmak üzere
Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Kâtip
Aydın	Kastamonu
Osman Saim Sarıgöllü	Ahmet Nusret Tuna
(Bu raporda Sözcü)	
Cumhurbaşkanınca S. Ü.	Tabii Üye
Âmil Artus	Kadri Kaplan
Bursa	Konya
Şeref Kayalar	Muammer Obuz
Sivas	Tekirdağ
Rifat Öçten	Selâmi Üren

BAŞKAN — Rapor hakkında söz istiyen?
Yok. Maddelere geçilmesini kabul edenler... Etmiyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 51 nci maddesinin değiştirilmesine dair Tüzük

Yoklama

MADDE 1. — Genel Kurul toplantılarında nizamî nısbânı mevcudiyeti farz olunur; bununla, beraber Divanın lüzum görmesi veya beş üyenin istemi üzerine Başkan, ad defterinin okunması suretiyle yoklama yapılmasını emreder.

Yoklama, Divan Kâtiplerinden birinin ad defterini yüksek sesle okuması ve üyelerin (burada) demeleri suretiyle yapılır. Bu halde, istirahat mahallindeki ziller üçer dakika süreli üç sinyal verirler.

Sinyal yolu ile çağrı, Birleşimlerin ve oturumların açılması sırasında da tatbik olunur.

Yoklama sonucunda, mevcudolmadıkları tesbit edilen üyelerin isimleri Tutanak Dergisine geçirilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Buyurun Sayın Özgüneş.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; bu teklif dolaşısıyla iki noktayı mevzuubahsetmek istiyorum.

Birinci nokta, bu Senato açıldığı günden beri devam meselesi bir türlü halledilememiştir. Öyle arkadaşlarımız çıkmıştır ki, vazifesi buraya gelmek olduğu halde yabancı memleketlerde kendi işinin takibine gitmiş, mutemet bırakarak aylarca parasını almıştır. Yine öyle arkadaşlarımız vardır ki, hastayım diye rapor almış, kendi işini aylarca takibetmeye, istediği şekilde devam etmiştir.

Ama neden bilmem İçtüzüğü'nün hükümlerini bir türlü işletip, buraya devam etmiyenlere İçtüzüğü'nün gerektirdiği hüküm tatbik edilememiştir. Ben itiraf edeyim ki, Başkanlık Divanının bu tutumunu bir türlü kavrayamıyorum. Neden Başkanlık Divanı devam etmiyen üyeler hakkında İçtüzüğü tatbik etmez? İçtüzük, rafa konulması için değil, kanaatime göre, tatbik edilmek için yapılmıştır. Binaenaleyh, herşeyden evvel buraya milletin dâvalarının peşine düşmeyi vadederek gelen arkadaşlar; dışarıdaki yazıhanelerini, muayenahanerini kapatıp, dışarıdaki şahsî işlerini bir tarafa bırakıp buraya devam etmek zorundadırlar. Bugüne kadar bu yapılmamıştır. Bunun karşısında şimdi biz ne yapıyoruz? Bir farz metodunu getiriyoruz ortaya. Ben sayın komisyona çok teşekkür ederim. Bugün içinde bulunduğumuz bir zihni haleti bu cümleden daha güzel ortaya koyacak bir ifade bulunamazdı. Ne yapacağız? Anayasanın 86 ncı maddesine rağmen burada ekseriyetin var olduğunu farz edeceğiz. Memlekette neyi farz etmiyoruz ki, bunu da farz etmiyelim. Anayasa demiş ki, «fakir çocukları okutulur, biz tutmuşuz müteahhitlerin, zenginlerin şunların, bunların çocuklarını almış parasız yatılı okutmuşuz, fukaranın çocuklarını da okutmuş farz etmişiz. Anayasa'da sosyal adalet denmiş, biz o sosyal adaleti farz etmişiz. «Vergi adaleti» demişiz; farz etmişiz. Geriye kalmış bir Senatörün devamı. Onu da farz edelim bitsin bari.

Arkadaşlarım, bu Anayasaya açıkça aykırıdır. Ne demek farz edilir. Toplantı olacağı gün mutlaka üyeler burada hazır olmak zorundadırlar. Anayasanın 86 ncı maddesi bu Mecliste nasıl bir ekseriyetle toplanılacağını ve nasıl bir ekseriyetle karar alınacağını kati ifadelerle koymuş ve bir kere daha tekrar edeyim ki, Başkanlık Divanının vazifesi bu Anayasayı ve bu İçtüzüğü tatbik etmek, gelmiyen üyeler hakkında cezai tedbirler almaktır. Hürmetlerimle. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Artukmaç.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Muhterem arkadaşlar, beş üyenin istemi üzerine yoklama yapılması hususundaki hükmün değiştirilmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Raporda olduğu gibi bunun 10 kişi olarak kabul edilmesi Senatonun daha iyi çalışmasını sağlayacaktır. Birinci teklifim bu. On kişi olarak kabulü-

nü istirham ediyorum.

İkincisi : Burada ben, komisyonun zühul yaptığı kanaatindeyim. Madde - 1 deyip, metin yazılmıştır. Halbuki teklif olduğu gibi Madde - 1. Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 51 ne madde-i aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.» dedikten sonra, Madde - 51 deyip metnin yazılması icabederdi. Burada da bir zühul vardır. Arz ediyorum.

BAŞKAN — Komisyonun bir mütalâsı var mı efendim?

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU BAŞKANI İBRAHİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Var efendim.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim evvelâ «Madde - 1» diye başlayan maddenin madde 51 olması lâzımdır, bir matbaa hatası olmuştur, Sadık Artukmaç arkadaşımızın dediği gibi, madde birin teklifteki madde birin aynen yazılması icabediyor. Onun için Senato İçtüzüğü'nün 51 ne madde aşağıdaki şekilde değiştirmiştir, demek lâzımdır. Ondan sonra 51 diye, şimdi önümüzdeki maddenin yer alması icabeder.

Sonra yine bir matbaa hatası olmuştur, bu matbaa hatasında ikinci satırda «bununla» kelimesinden sonra bir virgül vardır, o virgülün de kalkması icabediyor. «Bununla beraber» arayrde virgül olmaması lâzımdır.

Sonra mazbata da on üye denildiği halde metinde beş üye denmiş, mazbatadaki 10 kelimesinin, ikinci sayfada 10 kelimesinin 5 olarak düzeltilmesi icabeder. Bu da bir matbaa hatasıdır. Komisyonun sevk ettiği metinde 5 üyenin istemi halinde yoklama yapılması esas kabul edilmiştir. Sadık Artukmaç arkadaşımız bunun 10 üyenin talebiyle yapılmasını istemektedir. Bu cihetin takdirini Yüksek Heyete bırakıyoruz.

Sonra birinci fıkranın sonunda «yoklama yapılmasını emreder» denilmiştir. Bâzı arkadaşlar da işaret buyurdular: «emreder» kelimesini çok sert buluyorlar. haklıdırlar. «Tensibeder» şeklinde bu kelimenin değiştirilmesi daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

BAŞKAN — Sayın sözcü, «yaptırır» desek daha iyi olmaz mı?

ÂMİL ARTUS (Devamla) — «Başkan yoklama yaptırır» bu şekilde olabilir. «Başkan ad

defterini okutmak suretiyle yoklama yaptırır.» Bu şekilde düzeltilebilir. Bu iki kelimeyi çıkarmak suretiyle «yapılmasını emreder» kelimelerini çıkarıp «yaptırır» demek daha uygun olur.

Esasa gelince, Genel Kurulda nı sabın mevcud olup olmadığının her an tahkikine bilhassa oturumun başında tahkikine ekseri hallerde lüzum görülmemektedir. Tatbikat da böyledir. Nitekim biraz evvel Sayın Başkan mevcudu kendisi saymak suretiyle «yeter çoğunluk vardır, Birleşimi açıyorum» buyurdular. Bu hüküm aynen yabancı memleketler tüzüklerinde de yer almıştır. Yani asıl olan Senatörlerin devam etmeleri ve Genel Kurulda hazır olmalarıdır, ve Genel Kurulun yeter sayıyı haiz olmasıdır. Bu «farz olunur» sözü bundan ileri geliyor efendim. Fakat bu karine; mutlak bir karine değildir. Bu karineye karşı bunu tahkik için iki imkân sağlanmıştır, birisi beş üyenin, yahut arkadaşımızın teklifi kabul edildiği takdirde on üyenin talebi ile yoklama yapılması yoludur, diğeri bizzat Başkanlık Divanının yoklama yapılmasını uygun görmesi halidir Başkanlık Divanının yoklama yapılmasını uygun görmesi demek mevcudun yeter sayıyı sağlamadığının Başkanlıkça tesbit edilmesi demektir. Bu halde Başkan resen yoklama yaptıracaktır. Bu yoklama neticesinde yeter sayı bulunmadığı anlaşılırsa tüzüğü'nün diğerk hükümleri uygulanacaktır. Binaenaleyh, tamamen kolaylık maksadiyle konulmuş olan bu birinci cümle yeter sayının mevcudiyetinin hazır bulunduğu kabulü gibi bu faraziye üzerinde fazla hassasiyetle durulması gereken bir konu olmamak lâzımgelir. Hepiniz bilirsiniz ve hatırlarsınız çok acele işlerin müzakeresi için buraya toplandığımız zaman en az 20 dakikaya yakın bir zaman ad defterinin okunması suretiyle ziyan olmakta, heba olmaktadır. Bu gerek üyeler için, gerek Başkanlık Divanınea yeter sayı mevcudiyeti gözle görüldüğü takdirde bir de ayrıca yoklama yapılması suretiyle vakit kaybedilmesinin önüne geçmek düşüncesiyle konulmuştur. Buna rağmen arkadaşlardan beşinin talebiyle her zaman yoklama yapılması imkânı da mevcuttur. Başkan da bizzat yoklama yapılmasını uygun görüp yoklama yapılmasına karar verebilir. Bu takdirde yoklamanın diğerk hükümleri uygulanır. Zannediyorum ki suallere ve önergelere bu suretle arzı cevap et-

miş oldum. Belirmiş olan umumi temayüle uygun olarak Komisyonumuz meseleyi etraflıca incelemiş ve bu metni hazırlamıştır. Defter imzalamak suretiyle yapılan yoklama usulü diğer memleketlerde mevcut değildir. Biz tüzüğün hazırlandığı sıralarda da bunu, mazbata da izah edildiği gibi, bir tedbir olmak üzere düşünmüştük. Fakat bu tedbirin gayesine ulaşmaktan çok uzak olduğu, yine mazbatada belirtildiği şekilde tatbikatta meydana çıkmıştır, defteri imza eden bir arkadaş büyük bir rahatlıkla Genel Kurulu terk edebilmektedir. Eğer kendisi şahsan içinde vazife duygusunu yeteri kadar hissedemiyorsa imza ettikten sonra çıkıp gitmektedir. Veyahut altı saat süren bir Genel Kurul toplantısının sonlarına doğru Genel Kurula katılan bir arkadaş defteri getirtip imza etmek suretiyle o gün bütün birleşimde sanki hazır bulunmuş gibi bu devam vecibesinden bu suretle rahatça büyük ölçüde kurtulabilmektedir. Bu bakımdan defteri imza usulü ile yapılan yoklama gayeyi sağlayamamaktadır. Demek ki en büyük teminat bu mesele bizzat Senatörlerin kendi vicdanlarında ve kendi düşüncelerinde ve mesuliyet duygularındadır. Eğer Senatörlerimiz devamın mânasını ve üzerlerine aldıkları vazifenin önemini idrak ederek buradaki Millet vazifesini gereği gibi ifa etmekten çekinirlerse hangi müeyyideyi getirirseniz getirin bunu temin etmeye imkân yoktur. Bu itibarla ve şayanı şükrandır ki, Senatonun faaliyetinde böyle devamsızlık yüzünden işlerin aksadığı, veya toplantıların geri kaldığı görülmemektedir. Bu itibarla yeni şeklin, evvelce de uzun zamandan beri Türk Parlâmentosunun alışık olduğu bir şekil olması itibarıyla de herhalde kabul edilmesi uygun olacaktır.

Biz on veya beş meselesinde ısrar etmiyoruz. Taktirini Yüksek Heyetinize bırakıyoruz. Arkadaşımız Sadık Beyin tavrı kabul edilirse on üyenin talebi ile olur. Fakat beş üyenin talebi daha fazla teminat sağlamaktadır. On üye olursa yoklamayı yaptırmak daha zorlaşmaktadır. Bu bakımdan takdirinizi kullanırken bu ciheti de nazara almanızı istirham ederim. Hürmetlerimle.

MUSTAFA YILMAZ İNCEOĞLU (Afyon Karahisar) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

MUSTAFA YILMAZ İNCEOĞLU (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlar, teklifin birinci maddesinde «Genel Kurul toplantısında nizami nı sabın mevcudiyeti farz olunur» Bununla beraber, Divanın lüzum görmesi veya beş üyenin istemi üzerine Başkanlık Divanı ad defterinden yoklama yaptırır» deniyor. Divan lüzum görmedi, beş üye de kalkmadı, nihayet burada ekseriyete yakın üye var, devam ediyor ve böylece de devam edecek. Bu Senatoda yoklama yapılmıyor gibi bir manzara arz eder ve bu suretle Muhterem Mehmet Güneş arkadaşımızın da söyledikleri gibi, maalesef realite şudur ki; bâzı üye arkadaşlar kendi işleri ile meşgul oldukları halde rapor almak suretiyle veya özür beyan etmeksizin gelmemektedirler. Bunun önüne geçmek için Anayasamıza göre de mutlaka bu yoklamanın temin edilmesi, gelmiyen üyelere de ona göre bir ceza tâyin edilmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Senatonun da böyle ekseriyetten az bir fazla ile toplanması efkârı umumiyenin gözünden kaçmamaktadır. Mademki buraya vazife görmek için seçilmiş bulunmaktayız, mutlaka arkadaşların devamını sağlamak için lâzımgelen şeyin yapılması lâzımdır. Bendeniz bu birinci maddede farz olunur kelimesinin kaldırılarak yoklama yaptırılır, ama bâzı hallerde Başkanlık Divanı bakar ki büyük bir ekseriyet var buna lüzum görmez, yoklama yaptırmıyabilir. Fakat bunu tamamen takdire bırakarak yoklamasız yoklamayı yaptırmıyacak şekilde bir hüküm koymanın doğru olmadığı kanaatindeyim. Hürmetlerimle.

İZZET BİRAND (İzmir) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

İZZET BİRAND (İzmir) — Sayın Başkan, sayın Senatörler; yoklamanın iki fonksiyonu vardır. Birisi mevcudun çoğunlukta olup olmadığını tesbit etmek, ikincisi de burada hazır bulunmaları lâzımgelen sayın Senatörlerin, mevcut olup olmadıklarını ve böylece de İçtüzükteki cezai müeyyidelerin işlemesine temel teşkil etmesi hususudur. Binaenaleyh yoklamadan vazgeçmek usul olarak tesbit edilmek mümkün olmaz.

Âcil durumlarda, mükerrer toplantılarda ri-yaset elbetteki takdirini kullanır, fakat usul

olarak yoklamanın mutlaka tesbit edilmesi, yazılı metinde öylece hüküm konulması zaruridir kanaatindeyim.

Hürmetlerimle...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Özgüneş.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Komisyondan bir سوالim var efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Herhangi bir 5 üye ekseriyet olup olmadığını talebetmezse, Başkan da bu mevzuda takdirini kullanmazsa Senato'ya meselâ 40 kişi gelmişse 40 kişi ile Senato açılacak mıdır?

BAŞKAN — Müsade buyurulursa...

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii üye) — İkinci sorum var, buna cevap aldıktan sonra.

BAŞKAN — Buyurun komisyon.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU BAŞKANI OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Muhterem Başkan, muhterem Cumhuriyet Senatosu Üyeleri; Efendim diğer suallerini de dinliyelim hepsine birlikte cevap verelim.

BAŞKAN — Bu mevzuda başka سوال sormak istiyen var mı efendim? Yok...

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU BAŞKANI OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Devamla) — Efendim Komisyon sözcüsü arkadaşımız bu tadil teklifini izah ederken prensibini de izah buyurmuşlardı. Parlâmentoda bu mevzuda prensip şöyle kabul ediliyor. Üyeler kendi yetkilerine ve vazifelerine göre daima hazır bulunurlar. Binaenaleyh yoklama mevzuu bunun dışında aksıyan bir hususa aittir. Yoklama defterini sıralar arasında dolaştırıp, zaman kaybeden imza toplama yerine, normal olarak Senato daima üyeleriyle ekseriyetiyle açılmış farz olunur, prensibini kabul etmektedir.

Şimdi farz mevzuu; gayet tabiidir ki, üyelerinin sıfatlarını, her hususu itibara alan Başkanlık Divanı da oturumu açabilmek için bütün üyelerinin mevcudolduğunu farz eder. Ancak bu farz muhterem arkadaşımızın bahsettiği gibi ne sosyal adalet farzı, ne de bunun dışında bir talebe okutmak farzı halinde değil. Bu ne farzı ayın, ne farzı kifaye. Doğrudan doğruya kendi üyelerinin Anayasa ile tanıdığı durum karşısında onlara gösterdiği saygı ile vazifelerini müdrik olarak burada hazır farz eder.

Bundan sonra ikinci kısma geliyoruz. Şayet Başkanlık Divanı mevcut üyelerin ekseriyeti teşkil etmediklerini mütalâa ederse, o zaman yoklamaya gitmek lüzumunu hissediyor. Bizim kaldırdığımız husus nedir? Burada yoklama defterinin arkadaşlar arasında ve sıralar arasında dolaştırılmasını kaldırmak ve daha Parlömanter hususu getirmektir. Biz yoklamayı kaldırdık. Hayır... Biz yalnız yoklama yapmak üzere ad defterinin sıralar arasında dolaştırılması hususunu kaldırdık. Binaenaleyh, yoklama;

1. Riyaset makamı bunu lüzumlu görürse, yoklama yapılmasını tensibeder ve yaptırır.

2. Üyelerden beş kişi, ekseriyetin kalmadığını mütalâa ederse o zaman yoklama talebeder, bunun üzerine Riyaset yoklamayı yaptırır.

Farz ediyoruz. Niçin farz ediyoruz? Açıldığı anda buradayüzün üstündeki Cumhuriyet Senatosu üyesi bir müddet sonra, politik şahsiyetler olarak, muhtelif sebepler tahtında Senato'ya aidolan salona çıkmış bulunmaktadır. Bunları illâ da içeride oturacaksınız diye icbara ne bizim ve ne de başka Parlâmentoların tüzüklerinin müsaidolduğu görülmemiştir. Bâzı Parlâmentolarda, hattâ oy defterlerinin sıralara bırakıldığı, hattâ oylama hususunda muhalefetten beyan olmazsa grupların mesulleri tarafından oylarının kullanıldığı bir hakikattir. Binaenaleyh arkadaşların, muhakkak sıralarda oturup, hazır vaziyette, toplantıyı terk etmeden bütün toplantıları takibetmeleri mecburiyetini koymaya, maalesef, Parlâmentonun ahvali müsait karşılamıyor. Onun için diyoruz ki, biz kendi üyelerimize gereken itimadı haiziz, hepsi devam ederler, vazifeşinas insanlardır. Ancak gelmiyen de olabilir, mazeretli de olabilir, mazeretsiz de olabilir; o zaman da ad defteri sıralarda dolaşmasın. Okunmak suretiyle bir kolaylık olarak derhal nısabın mevcudolup olmadığı hususu tesbit edilsin. Binaenaleyh, 40 kişi ile açılır, yüz kişi ile açılır. Biz açıldığı anda nısabın mevcudolduğunu kabul ediyoruz. Binaenaleyh, ondan sonra yoklama kısımlarını da kaldırmadık, yalnız şeklini daha mülâyim bir şekilde tebdil ettik. Anayasa, yalnız açılış ve karar nısaplarını hükme bağlamış ve fakat bu nısabın nasıl tesbit edileceğini içtüzüğe bırakmıştır. Saygılarımla.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Şimdi Sayın Sözcünün açık beyanlarından anlıyoruz ki bu Parlâmento, eğer 40 kişi de gelse Başkan veya beş üye itiraz etmezse 40 kişi ile de açılacaktır. Bu içtüzük maddesine göre. O zaman bu maddeyi Anayasanın şu açık hükmü ile nasıl bağdaştırabileceğiz? 86 nci madde diyor ki, (Her Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır.) Salt çoğunluk mevcut farzedilir demiyor. (Her Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır) Şu halde buradaki açık hüküm ile 40 kişi ile Meclisin açılışını birbirleriyle nasıl bağdaştırabileceğiz?

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Devamla) — Muhterem arkadaşım gerek benim, gerek Âmil Artus'un verdiği mâruzatta bunların cevapları mevcut idi. Nisabın mevcudiyetiyle açılır diyorsunuz. Anayasa dememiş ki burada bunu teker teker yoklama usulü ile yapın. Biz de diyoruz ki, bu Meclis kendi üyeleriyle daima nisabın üstünde toplantı halindedir. Asıl olan budur. Bunu yalnız biz kabul etmemişiz. İtalya Parlamentosunun Senatosunun İçtüzüğü aynı şeyi kabul etmiş, Fransa Senatosu İçtüzüğü aynı şeyi kabul etmiş. Onların da anayasalarında aynı hüküm var. Yalnız bu parlamento üyelerini bir mektep talebesi halinde kabul etmediği için ve bunları Anayasa ve Seçim kanunlarına göre kâmil insanlar addettiğinden nisabın mevcudiyetinin tesbiti için geçecek zamanın da israfını önlemek maksadıyla farzetmiş. Ama bu kâfi adedilmezse, yani hakikaten 40 kişi olarak devam ederse, yarın Riyaset Divanı veya her gün üyelerden 5 kişi kalkar ve yoklama talebinde bulunur. Diğer bütün içtüzüklerde de aynı hüküm muhafaza edilmiş. Yani burada muhakkak 40 kişi ile vazifeye devam edilir diye bir kasıt yok, farz mevcuttur, diyor. O anda yoklama yapılsa belki 70 tir. 80 dir. Binaenaleyh, Riyaset Divanının oturumu talik etmesi icabeder. Fakat iki üç dakika sonra bu, 90 küsuru geçecektir. Onun için diyoruz ki, açıldığı andaki, burası da ziller çalıp açıldığı anda nisap yoktu, bilâhara geçti. Şimdi yoklama yapsak belki nisap düşmüştür. Her anda biz bunu yoklamaya tabi tutmamak için ya Riyaset Divanının veya 5 üye arkadaşımızın bu ikazı veya bu lüzumu ihtar etmesini derpiş ediyoruz. Kasdımız 40 kişi ile açılın değildir.

İkincisi de yoklamayı kaldırmış değiliz. Çünkü sıra arasında dolacağı takdirde, yoklama defteri açıldıktan ancak yarım saat sonra nisabın mevcudolup olmadığını belirtecektir. Bir de bunu arkadaşlarımızın umumi kanaatleri, umumi havası hoş görmediler. Biz de buna itaat ettik. Mâruzatım bu kadardır. İnşallah tatmin etmişizdir.

MANSUR ULUSOY (Ankara) — Soru. Şimdi Senato toplandı. Sayın Başkan saydı, mevcut tamam. Acaba kimler yok, kimler var? Defter okunacak yerde mevcudolanlar oy puslası at-salar. O suretle tesbit etmek mümkün değil midir? Bu okunmak ile birçok zaman kaybediyoruz. Bir yoklama 15 ilâ 20 dakika sürüyor. Başkanlık Divanının mevcutları tesbit etmesi suretiyle mümkün mü, değil mi?

BAŞKAN — İmzadan farkı olmaz.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU BAŞKANI OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Devamla) — Efendim, bu komisyona karşı olan bir soru olmaz da artık bir teklif mahiyetini alır. Evvelce verilmiş olan izahatımı kâfi buluyorum. Öзіr dileyeceğim.

BAŞKAN — Sayın Tunçkanat.

HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye) — Efendim, gelmiyenler bu şartlar altında nasıl tesbit edilirler?

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU BAŞKANI OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Devamla) — Senato kendi üyelerinin devam ve ademi devam mevzuunu başka bir yönde mütalâa ediyoruz. Mevzuumuz; nisap var mı yok mu? Nasıl müzakereye başlansın, yoklama yapmak suretiyle mi, yoksa yapılmadan mı? Bu devamın tâyin şekli Başkanlık Divanına ait bir keyfiyettir. Bunu ya başlangıçta yapar, ya sonunda yapar veya her gün yapmaz, muhtelif oturumlarda yapar. Bu artık bizim şu tadil maddemizin şümülü dışındadır. Çünkü biz yoklama üzerinde durduk, fakat Senato üyelerinin devam ve âdemi devamı mevzuunda bu maddede her hangi bir hüküm yok. Onun için mazur gör-sünler.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Özgüneş.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, sayın üyeler, komisyonun her iki sözcüsünün de izahatı beni tatmin etmediğini, bana sorduğum sorulara açıklıktan uzak cevaplar verdikleri kanaatinde olduğumu peşinen arz ederim.

Kusura bakmazsanız kışlada alıştığım açık dille konuşacağım. Sayın Komisyon Sözcüsü, birinci sözcü dediler ki; buraya gelen insanlar kâmil insanlardır, devam ederler.. Parlâmento üyeleri- dir, onları bir okul çocuğu gibi yoklamaya tabi tutmaya -veya yanlış anlaşılmasın- onları bir yoklama kaydına tabi tutmaya lüzum yoktur. Lüzum olursa 5 kişi ayağa kalkar veya Başkan takdir eder, böylelikle nısabın olup olmadığı anlaşılır.

Muhterem arkadaşlarım, hâdisе gözümlüğün önünde. Ne komisyonlarda devam var, ne de Genel Kurulda. Kaç defa biz burayı tatil etmişiz, bir saat aralık vermişiz, ondan sonra toplanmışızdır. Hattâ bu memleketin en önemli konusu olan bütçe toplantılarında 30 la, 40 la toplantıyı hatırlamıyor musunuz?

Şimdi bütün bunlar varken, «Efendim, hepimiz birbirimize karşılıklı kâmil insanlarız, biz devam ederiz, deriz. Ne lüzum var demeye imkân var mı? Arkadaşlarım. Bu Mecliste devamsızlık vardır. 13 kişinin isimleri bu Meclise getirilmiş ve fakat yine kendi reylerimiz ile cezai takibattan uzak tutulmuştur. Yok mudur bu? Kaç defa devamsızlık ola ola Başkanlık Divanı Yunus sabrını da aşmış, sonunda buraya isimleri de getirmiş, hep beraber parmak kaldırmış ve bunları bu defa da affediniz demişizdir. Bu iş olmadı mı arkadaşlarım? Ben komisyonlara devam ediyorum. Bir gün benim devam ettiğim komisyonlardan bir tanesinin, bırakalım tam mevcudu, üçte iki ekseriyetle dahi toplandığını bilmiyorum. Hattâ komisyon toplantıları saat onda diye ilân ediliyor. Ben günlere bu komisyonlara gitmişim. Çok zaman olmuştur 11 e 12 ye kadar beklemişimdir, Devlet memurları gelmiş, orada öğleye kadar, saat birlere kadar beklemiştir, fakat komisyon üyelerinin devamsızlığından dolayı komisyon o gün toplanamamış ve ben Devlet memurlarının yanında kızarmışım- dır. Yüzünde kızarma kabiliyeti kaybolmamış insanların hepsinin de yüzünün bu durumda kızarması icabeder. Devlet memurları işini gücünü bırakıyor, komisyonlarda ben den sual sorulacak divor, geliyor oraya, saat 10 da toplantı var deniliyor, alakalı üyeler geliyor, ama saat 11 oluyor, 12 oluyor, fakat komisyon üyelerin devamsızlığından dolayı toplanamıyor. Komisyon üyeleri bu Meclis üyeleri değil mi? Hepsinin şahıslarını tek tek tenzih ederim, hepsinin şa-

hıslarına yerden göğe kadar hürmetim vardır, ama arkadaşlarım devam etmeyenler vardır, devamsızlık vardır bu Mecliste. Bu durumun karşısında, olgun insanlarız, kırk yaşım aşmış hepimiz, yüksek okul mezunuyuz. Binaenaleyh okul talebeleri gibi bizi yoklamaya tabi tutmak doğru değildir demek doğru değildir arkadaşlarım.

İkinci husus: Efendim, Başkan bugün de takdirini kullandılar, yoklama yapmadan açtılar. Evet arkadaşlarım Başkanın takdiri ile farz etme arasında büyük fark vardır. Aldığımız paraların içinde saçı bitmemiş yetimlerin hakkı vardır. Bunu bir edebiyat olarak söylem'yorum. Bu memlekette bugün ekmeğine katık bulamayan insanlar vardır. Bu memlekette ekmeğine katık bulamayan, sırasında acı yatan insanlar varken bu Devlet bize ayda 3 200 lira para vermektedir. Şimdi, bu durum böyle iken Başkanlık Divanı eğer nısap yok iken acarlarsa bunun mesuliyetini taşımakta ve saçı bitmemiş yetimlerin hakkını üzerlerine alıyorlar demektir. Ve bir nısa bolmadan başkan oturumu açtığı zaman bu günah kendisinin boynuna mıdır? Ama şimdi biz farz ederek, ortaya bir faraziye getirerek Başkan bu işten kısmen tenzih ediyoruz. Başkana diyoruz ki, sen sakın baktığın zaman karşında s'ndiki gibi sıraları boş görürsen farzet; korkma günah gelmez sana. Yok arkadaşlarım; bu yanlışdır. Sonra yine Sayın Sözcü dedi ki. Sayam şükrandır ki s'ndive kadar pek devamsızlık olmamıştır. Arkadaşlarım beni mazur görünlür, böyle sövledikleri zaman hatırıma bir bektası fıkrası geldi, sabrınızı sulistimal etmezsem anlata- yım. Bir gün adamın biri yolda gidiyormuş, bir de bakmış ki adam atılan karpuz kabuklarını almış eline bir taraftan kemiriyor, bir taraftan da gidiyor, bir taraftan da yarabbi çok şükür diyor. Bektası dayanamamış ve demiş ki «vahu Allahu bile şımartıyorsunuz böyle şükretmekle. Ulan nesine şükrediyorsun bu kemirilmiş karpuz kabuklarının». Şimdi arkadaşlarım biz de çıkıp burada dersek ki; sayam şükrandır ki devam normaldir, dersek yıl be yıl beş ay, on ay buraya gelmeyenleri şımartmış oluruz. Buraya devam sağlanmalıdır, mesele budur. Bu faraziye Anavasanın 86 ncı maddesine açıkça aykırıdır. Çünkü Anavasa demiş ki, «Ekseriyetle toplanır». Biz öyle demiyoruz, ekseriyet olduğunu farz ederiz diyoruz. Şu halde bunu açıkça ortaya

koymak, meseleyi ortaya koymak zaruridir. Tekrar ediyorum, bu Mecliste devamsızlık vardır, komisyonlarda devamsızlık vardır. Böyle farz edeceğimize, işi kitabına uyduracağımıza açıkça diyelim ki, Anayasayı değiştirelim, bu Meclisin toplantısında nısap aranmaz diyelim. Gelen üyeler ile toplanır diyelim. Bu kadar açık olalım. Niye açık olmuyoruz da farza gidiyoruz? Ben bunun Anayasaya aykırı olduğu kanaatindeyim.

Ayrıca arkadaşlarım, bu hükümlerle bura ya devam etmeyenleri mazur göstererek saçı bit-medik yetimlerin günahını omuzlarımıza almaya hakkımız yoktur. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bu tüzüğün bir tatbikçisi sıfatıyla, tatbik etmem hasa-bıyla müsaadenizle biraz ben de tenvir edeyim.

Efendim, bu madde nasıl ve ne şekilde tadil edilirse edilsin tadil edilmeyen 52 nei madde mevcud olduğu müddetçe farzolunur kaydının, kırk kişiyle, elli kişiyle açılır mânasını tazammun edemeyeceği aşîkârdır. 52 nei madde de bakınız ne diyor efendim. Diyor ki, «Başkan birleşimi saatinde açar ve görüşmelerin sonunda kapar. Üye tamsayısının yarısından bir fazlası hazır bulunmadıkça görüşmeye başlanamaz.» Bu böyle olunca, Sayın Özgüneş'in Anayasanın 86 nei maddesinin tadilinin Anayasaya muğayir bir hükmü ihtiva etmesine imkân yoktur. Yalnız ne vardır? Her toplantıda yoklama yapılır vakit kaybetmektense Riyaset Divanının takdirine bırakıyor mânasını çıkarıyorum, ben Bu mânada olmak kaydıyla farzolunur veya her hangi bir tadil konulabilir. Ben şahsen gerek Anayasanın bu hükmünü ve gerekse şimdiye kadar, mümkün olduğu kadar zuhul etmiş olabilirim ekseriyet olmadıkça açma yoluna gidilmesi taraftarı değilim ve bunu yapmam. Bu itibarla farzolunurdan çıkarılan mâna, herhalde her toplantıda yoklama yapılması, Riyaset Divanının takdirine bırakılsın. Ama Riyaset Divanı bu takdirinde yanlıyorsa bu takdirda bunun yolu vardır. Beş arkadaş der ki, «sen Meclisi açtın, ama, Mecliste ekseriyet yok.» o zaman yoklama yapılır. Bu mânada olduğunu tahmin ediyorum. Bilmem sözeünün bu husustaki mütalâası nedir?..

İkinci cihete gelince arkadaşlarım, ben de üç seneden beri Riyaset Divanında bulunuyorum. Ben de birçok arkadaşların devam etmeme-

sinden şikâyetçiyim; İctüzüğün tatbik edilmesinden şikâyetçiyim. Ama meselâ bir iki defa geldi buraya, rapor vardır diye teklifimiz Heyeti Celilenizce reddedildi. Riyaset Divanı vazifesini yapmaya çalışmıştır.

Mamafih bu işin üstüne bundan böyle de daha sıkı bir yolda gidilmesi lâzımgelceğini ve yeni Divanın da bu yolda çalışacağını temin edebilirim.

VEHBİ ERSÜ (Tabii Üye) — Efendim Sayın Başkan zatiâlinizden bir sual soracağım. Cevap vermeyi arzu buyur musunuz?

BAŞKAN — Bu mesele tüzüğe aittir, pekâlâ cevap verebilirim.

VEHBİ ERSÜ (Tabii Üye) — Teşekkür ederim. Anayasanın bir 80 nei maddesi var. İctüzük, Anayasanın bu 80 nei maddesini tatbikatta yerine getirmek için izinsiz ve özürsüz bir ay devam etmeyen bir üyenin devamsızlığının tesbitini hangi usulle yapacağız? İctüzükte böyle bir hüküm bulunmadığına göre Anayasa hükmünü açıkça terketmiş değil miyiz?

BAŞKAN — Efendim her toplantıda yoklama yapılırsa vakit ziyanına sebeb olduğunu arz ettim. Ama devam etmeyen arkadaşlar için ne şekilde muamele yapılacaktır, nasıl tesbit edilecektir? buyuruyorsunuz. Otuz seneden beri tatbikat ile ara sıra yapılan yoklamalar neticesinde kimin devam ettiği, kimin devam etmediği anlaşılmaktadır. Her toplantıda yoklama yapılmakla bu mesele halledilemez çünkü bu toplantıda bulunmaz. Bir ayı geçmeden gelir, bulunur tekrar gider. Bunun müeyyidesi onu sıkıştırıyor. Ama iki ayı geçtiği takdirde, bu devamsızlık, tabiatıyla ıskât edilir. 3 aydır zannederim.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Başka söz istiyen var mı? Buyurun Sayın Artukmaç.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Muhterem arkadaşlarım, bendeniz Sayın Özgüneş'in fikirlerine tamamiyle iştirak etmekteyim. Evvelâ şunuda ifade etmek gerekir ki, Anayasanın âmir hükmü «yoklama yapılır» dediğine göre, bu âmir hükmü ihlâl etmemek gerekir. Bir de realite vardır. Bu realiteye göre devamı nasıl sağliyacacağız?... Bunu da göz önünde tutmak zaruretinde olduğumuza göre, bendeniz metinde bir değişiklik yapmak suretiyle Anayasayı

ihlâl etmemek ve devamı da arzu edilen şekilde sağlamak yolunun mümkün olduğu kanaatindeyim. 51 nci maddenin başında bir cümle vardır, Genel Kurul toplantılarında nizami nı sabın mevcudiyeti farzolunur. Bununla beraber ibaresi vardır. Bu ibareyi çıkardığımız takdirde hem Anayasaya sarîh olarak aykırılık ortadan kaldırılmış, ve hem de yoklama imkânı verilmiş olur. Bunu sağlamak düşüncesiyle bir takrir takdim ediyorum, kabulünü istirham ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Yalnız, Anayasada «yoklama yapılır» kaydı yoktur efendim.

Buyurun Sayın Dikeçlîgil.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Kayseri) — Efendim, arkadaşların bu defter meselesine, imza meselesine hakikaten dokunmak lâzımdır. Defter geliyor, imza ediliyor. Buna göre nisap var mı, yok mu Riyaset Divanı hükmünü veriyor. Bir defa bu defter de kırtasiye formalitesi oluyor, aynı zamanda bir masraf kapısı oluyor. Defter usulünün kalkması yerinde olur. Ama bununla beraber Sayın Başkanında izah ettiği gibi yoklamanın da aypılması ve devam edilip edilmediğinin kontrolü da elbette Riyaset Divanına düşer ve tüzükte buna bir imkân, çare aramalıdır. Şimdi Sayın Riyaset Divanı Başkanı dedi ki; Bakarız, bir defa bulunmadığı takdirde ona göre muamele yapılabilir. Ama bakıyoruz, devamda her zaman için arkadaşlarımız geliyor, o gün bir arkadaşımız gelmemiş. Öyle oluyor ki çok zaman devam etmiyen arkadaşlarımız var. Riyaset Divanı bunu nereden kontrol edecek? Ama bununla beraber Sayın Başkanın ifade ettiği gibi hakikaten Riyaset Divanı meseleler üzerine titizlikle eğilir, ondan sonra bu kontrolünü iyi yapar, gelmiyen arkadaşlara da - bu vicdani bir meseledir ama - cezai hükümleri tatbik ederse yerinde olur. Bakıyorum, ekseriyet itibarıyla devam eden arkadaşlarımız var, devam etmiyen de arkadaşlarımız var. Nisap temin edildi, yoklama oldu, ondan sonra bir de bakıyoruz ki yine Senatoda ve Meclisteki arkadaşlarımız azalmış. Bunu ne yapacaksınız? Bunu Riyaset Divanı nasıl temin edecek? Bu hepimiz için vicdani bir murakabe meselesidir. Bunda her iki tarafın da hakkı vardır. Bence Anayasa hükümlerine göre tam mânasıyla yoklamayı kaldıramayız. Buna mukabil defter usulü de yerinde değildir. Zira

defter usulü kırtasiyeciliğe yol açıyor ve zaman alıyor. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Efendim, yalnız bir noktayı arz edeyim. Ben mutlaka bir fikir olsun diye söylemedim, yoklama yapılıp veya yapılmaması hususunda. Başlangıçta yoklama yapılıp veya yapılmaması hususunda takdir Yüksek Heyetinizindir. Mutlaka yapılması veya yapılmaması faydalıdır gibi bir mütalâada bulunduğum anlaşılmasın.

Buyurun Sayın Ege.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Muhterem Başkan, muhterem Senato üyeleri. Efendim, müzakere ettiğimiz mesele hakikaten hepimizi müteessir etmektedir. Senatoya devam mevzuu konuşulurken devamsızlığı önlemek için serd edilen düşünceleri gelmiyenlere duyurabilmek her halde burada mevcudolanlara ifade etmekle temin edilemez. Yalnız ben de defter usulünün yersiz olduğunu ifade etmek isterim. Bu öyle bir usüzdür ki âdeta bâzı dairelerde müesseselerde vardır. Defter vardır, muayyen saatte gelirler, bu defteri imza ederler, çıkarken de yine muayyen saatte bu defteri imza ederler. Bu iki imza saati arasındaki çalışma nedir, nasıldır? Bunun kontrolünü yine Allah bilir. Bu bakımdan defterin dolaştırılması bazen bulunan üyelerin imza etmesine imkân bulamamasını, baştan başlayıp diğer başa gelinceye kadar unutuluyor, atlanıyor, meşgul oluyorsunuz, müzakereyi takipbediyorsunuz, defteri unutuyorsunuz ve bir garip oluyor. Aslında bu mevzuda ilk önce üye arkadaşların devam suurunu bizzat kendilerinde idrak etmiş olmaları lâzımdır. Burası lâlettâyin bir okul değildir ki, lâlettâyin bir müessese değildir ki... Memleketin en yüksek bir müessesesi... Buraya gelen bir insanı defter, kalem, imza ile burada tutmak gibi bir tedbir bence mânasız olur. Bu suura bir kere hepimizin ermiş olması lâzımdır. Bir...

İkincisi; Riyasetin bu mevzuda titiz olması gerekir. Ben muhterem arkadaşlarıma hatırlatacağım; bilhassa bütçe Umumi Heyet müzakarelerinde (eliyle Umumi Heyet salonunu işaret ederek) şurada kaç kişi kaldık? Saat ikilere, üçlere kadar çalıştığımız zamanlar bütün Senatoda mevcut ona, onbeşe kadar düştü ve Riyaset muayyen zamanda kendisine verilmiş olan, Anayasa'nın da tanınmış olduğu hak; Senatoda

on gün içerisinde bütçenin görüşülmesi meselesinden hareket ederek Riyaset sıkıştırdı ve biz on kişi ile, on beş kişi ile burada koskoca Devletin Hükümetin müesseselerinin bütçelerini çıkardır. İmza olmuş veya olmamış; bu tarzda bir çalışma bizi nereye götürebilir. Bunu önlemek için Riyasetin tetbir alması yanında bilhassa parti gruplarının da kendi kendilerine bu mevzuda otokritik yapmaları, kendilerini tenkid etmeleri kendi işlerini kendilerinin devamı temin edecek şekilde tanzim edip arkadaşlarını ikaz etmeleri ve bu hususta gerekli tedbirleri almaları icabeder. Meselâ parti gruplarının toplantıları yapıldığı zaman grup toplantısına gelmeyen arkadaşların seçim bölgesine kadar bildirilmesini ve yazılmasını ifade eden kayıtlar tüzük ve yönetmeliklere konursa ve durum da böyle olduğuna göre her halde parti grup faaliyetlerinin çok daha üstünde olan Senato faaliyetlerinin yürütülmesini de sadece Riyaset Divanına bırakmak doğru olmaz. Grupların kendi içlerinden tedbir almaları ve arkadaşlarının devamını sağlamaları gerekir. Şahsen elimden geldiği kadar ben Senato'ya devam etmeye çalışırım; ve ederim de sanıyorum. Öyle olmasına rağmen «devam etmedim» şeklinde kayıt var, son dağıtılan listede... Şimdi bu da şöyle oluyor. Biran için dışarıya çıktığınız zaman bir yoklama yapılabilir. Bir defa yoklamada bulunmamış olan kişiyi derhal böyle teşhir eder gibi yazıp elden ele dolaştırmak da mânâsız. Onun için benim teklifim, yine Başkanlık Divanı sık sık yoklama yapmak suretiyle arkadaşların devam edip etmediklerini kontrol edebilir. Bu bir.

İkincisi; parti grupları kendi aralarında bu tedbiri alabilirler. Nitekim, mühim bâzı mevzularda, bilhassa seçim meselelerinde grup idareci arkadaşların, arkadaşları tek tek, sayıp, geleni gelmiyeni tesbit etmek yoluna gittiği gibi Senato'nun diğer oturumlarında, diğer faaliyetlerinde de aynı şekilde arkadaşlarını kontrol etmeyi bir vazife bilmelidir. Böylelikle ancak tedbir alınmış olabilir. Bu imza usulü hakikaten biraz garip oluyor, biraz mektepli işi oluyor. Koskoca bir Senato'ya her gün, bir gün sağ baştan, bir gün sol baştan kimsenin hakkı birbirine geçmesin şeklinde başlatıp da defteri dolaştırmak iyi olmuyor. Sonra bu büyük topluluğun mehabeti isim okumakla hakikaten daha güzel ve daha doyurucu bir tesir uyandırıyor. Onun için bu def-

ter usulünün kaldırılmasının yerinde olacağı kanaatindeyim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Karasapan.

CELÂL TEVFIK KARASAPAN (Afyon Karahisar) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Tüzük Komisyonunda çalışmış olmam itibariyle bu maddeyi âdeta teklif eden bendim. Bu hususta bir müşahademi arz etmek isterim. Bunu biz daha ziyade Avrupa Konseyi Assamblesinin tertibinden aldık, fakat orada bu şekilde değildir, elden ele dolaştırılarak yapılmıyor, salonun iki kapısı vardır, her iki defter bu kapılara konuyor, bütün Assamble âzası salondan içeri girerken bu deftere imzalarını atıyorlar ve, bu defter de yarım saat sonra kaldırılır. Binaenaleyh, hakikî bir kontrol mahiyetini alır. Biz maalesef bunu biraz -tabirimi mâzur görünüz- alaturkalastırmışız. Ve bu şeklin kabili tatbik olmadığını da maalesef görüyoruz. İsrar etmekte bir fayda olmayacağı naziz kanaatindeyim. Devam hususundaki hislerimizi arkadaşlar belîğ bir şekilde ifade ettiler. Hakikaten bize verilen vazife mukaddes olduğu kadar da, devamı icabettiren bir vazifedir. Hattâ bunun için, meselâ, tetkik ettiğimiz İtalyan Senatosunun tüzüğünde reyler iştirak meselesinden bahsedilirken «aleyte rey veren, lehte rey veren» denilmektedir. Ve, bir mazereti bulunmaksızın gelmemiş olanların da lehte rey vermiş addedileceklerine dair bir hüküm vardır. Bu onları ilzam etmek içindir. Yani mademki aleyhte bulunacaklardı gelseydiler, fikirlerini ifade etseydiler. Gelememişlerdir, lehte idiler diye onları ilzam edecek bir hüküm bile koymuştur. Maalesef bu dert muhterem arkadaşlarım; yalnız bizim derdimiz değildir. Konseydeki bu sıkı murakabeye rağmen orada da birinci gün, ikinci gün, üçüncü gün, dördüncü gün; âdeta yavaş yavaş en son gün pılısını, pırtısını toplayan gider. Bir defasında yalnız bizim delegasyonumuzun kaldığını iyice hatırlıyorum. Bu hazin bir hikâyedir. Bütün demokratik memleketlerde bu vardır, maalesef, Ama, bunun bir çaresini bulmaya çalışmak lâzım. O çare bu Yüksek Heyetin haysiyet ve şerefi ile mütenasip bir çare olmalıdır ve her arkadaşın kendi mesuliyetini, kendi şerefini müdrik olması da bunun esasıdır, naziz kanaatindeyim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Efendim, kifayet teklifi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Konu aydınlanmıştır, kifayet teklifini arz ederim.

Denizli
Cahit Akyar

BAŞKAN — Reylerinize sunuyorum. Kabul edenler... Etmivenler... Kabul edilmiştir.

Takrirleri okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

İçtüzüğün 51 nci maddesini değiştiren yeni 1 nci maddenin birinci fıkrasının son kısmının (... Başkan, ad defterinin okunması suretiyle yoklama yaptırır) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Tekirdağ
Cemal Tarlan

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Üçüncü satırdaki (beş üyenin istemi üzerine) ibaresinin, şifahen arz ettiğim sebep dolayısıyla, (on üyenin istemi üzerine) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Yozgat
Sadık Artukmaç

Yüksek Başkanlığa

51 nci maddedeki (Genel Kurul toplantılarında nızami nısabın mevcudiyeti farz olunur; bu-

nunla beraber) ibaresinin metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Yozgat
Sadık Artukmaç

Başkanlık Divanına

Görüşmelerin neticesinde komisyonun getirdiği hal tarzında bâzı boşluklar olduğu sabit olmuştur. Beliren görüşleri dikkate alarak yeni bir teklif hazırlamalarına imkân vermek için teklifin, komisyona iade edilmesini arz ve teklif ederim.

Tabii Üye
Suphi Gürsoytrak

BAŞKAN — Şimdi bir saatten beri bu mevzu ile ilgili olarak müzakerelere devam ettik. Hattâ bu müddet bir buçuk saate yaklaşıyor. Suphi Gürsoytrak arkadaşımız bu müzakerelerin ısığında bir rötüş yapılmasını teklif etmektedir. Buna komisyon ne diyor?

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU
BAŞKANI OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Ay-
dın) — Katılmıyoruz, efendim.

BAŞKAN — Bu teklifi ovalarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmivenler... Çoğunlukla komisyona iadesi kabul edilmiştir, bir rötüş vanılmak üzere.

Teklif komisyondan gelineceye kadar günlemin diğer maddesine geçiyoruz.

2. — YOKLAMA

BAŞKAN — Şimdi yoklama defterini dolaştırıyoruz, efendim. Belli olacak kimlerin olup,

olmadığı.

6. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

2. — *Cumhuriyet Senatosu Anayasa Üyesi Macit Zeren ve A. P. Cumhuriyet Senatosu Grubu Başkanlığının yazıları hakkında İçtüzüğün 180 nci maddesi gereğince hazırlanan Anayasa ve Adalet Komisyonu mütalâası (Cumhuriyet Senatosu 5/5)*

BAŞKAN — 15 . 4 . 1964 de dağıtılmıştı. Aneak yeni üyelere de dağıtılmış mıdır, bu? Ye-

ni üyelere de kimse yok mu burada? Maalesef yeni üyelerin devamsızlığı daha ziyade; yeni eskiye nazaran. (Var sesler) Var ama az. Efendim bu rapor yeni üyelere dağıtılmış mı idi, almışlar mıydı efendim?

SIRRI ATALAY (Kars) — Daha önce gündeme alınmıştı, dağıtılmıştı.

BAŞKAN — Dağıtıldığı anlaşılıyor efendim.

Muhterem arkadaşlarım biraz tenvir edeyim. Filhakika hastalığım sebebiyle o zaman bulunmadım ama, Nispi temsil seçim Kanununun müzakereleri esnasında alınan bâzı kararlar var-

(1) 5/5 sayılı rapor 16 . 4 . 1964 günkü 63 ncü Birleşim tutanağının sonundadır.